

Inkomen zelfstandigen relatief zwaar getroffen door de crisis

In Nederland zijn circa 1,2 miljoen personen actief als zelfstandige, met of zonder personeel. Het gaat omgerekend om circa 800 duizend fulltime banen (arbeidsjaren) oftewel ruim 10% van de werkgelegenheid. Met elkaar zetten zij ruim 120 miljard euro (in 2008) aan goederen en diensten om. Daarvan gaat ruim 80% op aan inkoop van goederen en diensten, salarissen van eventueel personeel en afschrijvingen op kapitaalgoederen (gebouwen, pc's, bestelwagens etc.). De winstmarge voor deze ondernemers is daarmee zo'n 15% van de omzet, goed voor een exploitatiesaldo van ongeveer 20 miljard euro in 2008. Van dat inkomen uit exploitatie moeten ze, na afdracht van (inkomsten)belasting en premies, voorzien in hun levensonderhoud en hun bedrijf draaiende houden. De verandering van het inkomen fluctueerde in de afgelopen jaren meestal tussen de +5% en de -5%. Omdat zelfstandigen een ondernemersrisico lopen varieert hun inkomen sterker dan van werknemers of uitkeringsgerechtigden. De inkomensdaling viel vorig jaar buiten deze bandbreedte. Vorig jaar vormt daarop een duidelijke uitzondering, want zelfstandigen hebben toen, naar het zich laat aanzien op basis van voorlopige CBS-cijfers, veel meer moeten inleveren. De omzet daalde in de eerste drie kwartalen met 5%. Een dergelijke daling heeft zich in de afgelopen dertig jaar niet eerder voorgedaan. Tijdens de vorige periode van laagconjunctuur (2002-2004) steeg de omzet gemiddeld nog met circa 2% en daalde het exploitatiesaldo met 3%. In 2009 vertaalde de op zich 'bescheiden' omzetsdaling van 5% zich wel in een inkomensdaling van circa 15%, omdat de kosten minder zijn gedaald en de marge bescheiden is. Zelfstandigen hebben daarmee een grotere veer moeten laten dan de marktsector als geheel, waar in nominale termen het exploitatiesaldo met bijna 10% afnam (zie linkerfiguur). Zelfs als rekening wordt gehouden met de looninkomsten van meewerkende gezinsleden in de onderneming wordt het beeld niet veel positiever. Dat de inkomenspositie van zelfstandigen in de meeste jaren achterblijft bij de marktsector als geheel is een patroon dat al langer zichtbaar is. Dat kan slechts deels verklaard worden doordat het aantal zelfstandigen in de periode 1995-2008 cumulatief minder toenam (6%) dan de totale werkgelegenheid in de marktsector (15%). De rechterfiguur illustreert het ondernemersrisico van zelfstandigen. Na een periode van dalingen steeg het reëel inkomen per zelfstandige in 2006 en 2007. Vervolgens werd er in 2008 en met name in 2009 fors ingeleverd. De daling in 2009 van circa 13% is veel groter dan de afname met ruim 7% gemiddeld in de jaren 2002-2004. Deze inkomensdaling heeft er waarschijnlijk mede aan bijgedragen dat het aantal zelfstandige ondernemers vorig jaar is afgenomen met 33 000 fulltime banen.

Nominale groei exploitatiesaldo (links) en aantal zelfstandigen en reëel inkomen per zelfstandige (rechts)

